

LEVÉLSZEKRÉNY

A szerkesztőség írja. Folyóiratunk 2010-től a tanulmányokat és a tanulmány értékű közleményeket kulcsszavakkal közli, ezért kérjük tisztelt szerzőinket, hogy az ilyen típusú írásaikhoz néhány (3-6) kulcsszót is mellékeljenek.

Mártonfi Attila írja*. A kérdés felvetése a magyar helyesírásnak egy kellemetlen pontjára világít rá. (És hogy tovább-bonyolítsam, rögtön idekapcsolom még a *zártkörű* melléknevet is, amely egybeírandó.)

A helyesírási szabályzat 108. pontja azt mondja ki, hogy „ha két különírt szóból álló minőségjelzős kapcsolat második tagjához [...] képző járul, a különírást általában megtartjuk”. Ezt célszerű úgy értelmezni, hogy kivétel az „általában” alól csak szótározott esetekben lehetséges. (A szótári tételek és a szaknyelvi helyesírási szabályzatok elemzése nyomán kimondható, hogy a műszaki területeken egyáltalán nincsenek kivételek, az egyképzős egybeírások jelentős többsége a társadalomtudományok, különösen a jog-, a közgazdaság- és a történettudomány területéhez kötődik.) Nagyjából ugyanerről szól, csak más alakulatok vonatkozásában a 126. [és a 125. d)] pont is. A 137. pont viszont azt is kimondja, hogy két képző esetében már mindig egybeírunk. – A helyesírás továbbá (implicit módon) olyan nyelvelírásához kötődik, amely az *-an/-en* toldalékot ragnak tekinti. (Noha ma egyre általánosabb ezt a toldalékot képzőnek tekinteni.)

Így tehát – ha nem szerepelne egyik sem a helyesírási szótárakban, szójegyzékekben – mind különírandó lenne: *teljes körű – teljes körűen, széles körű – széles körűen, zárt körű – zárt körűen*. Feltéve, hogy nincs jelentésváltozás. Mivel elég szabadon transzformálhatók az alakulatok, ezt el kell vetnünk: *teljes körben, teljes körében, a ...-k köre teljes; széles körben, széles körében, a ...-k köre széles; zárt körben, zárt körében, a ...-k köre zárt*.

A helyzet azonban nem ilyen egyszerű, hiszen ezen alakulatokat megtalálhatjuk „A magyar helyesírás szabályai” (11. kiadás, 12., szótári anyagában bővített lenyomat) szójegyzéki részében, amit lényegében a szabályzat szövegével egy szinten, nagyon magas fokú normaszövegnek kell tekinteni (az általános helyesírási szótárak jóval ez alatt tekintendők). Ilyen szócikkek vannak tehát a szójegyzékben (különbféle szabálypontokra hivatkozva): „teljes körű 108., teljes körűen”, „széles körben ismert”, „széles körű 34. [ez a szó végi ű-t magyarázza]; *de: széleskörűen (hsz.)*”, „zártkörű”.

Ezek szerint a *zártkörű* hagyományos kivétel, a *széleskörűen* pedig azért írandó egybe, mert (szemben a *teljes körűen*-nel) önálló, összeforrt határozószó. A *széleskörűen* és a *zártkörű* szerepel a Magyar értelmező kéziszótárban (a többi se a helyesírástól eltérően egybeírva, se kötött szókapcsolatként értelmezve, se szabad szókapcsolatként példa formájában nem): „**széleskörűen** ± hsz Szétterjedten, sok mindent felölelően v. sokakat érintően.” „**zárt**[...] **~körű** ° mn **1.** Kívülállókat be nem fogadó, tőlük magát elkülönítő. ~ **társaság. 2.** Csak meghívottak részére rendezett, tartott. ~ **értekezlet.**” Az értelmező szótár tehát összhangban van a helyesírással. De nem merném a legnagyobb magabiztossággal állítani, hogy nem az értelmező szótár megy a helyesírás után. Nem hiszem ugyanis, hogy lenne olyan egzakt kritérium, amelynek segítségével eldönthető lenne, hogy a *széleskörűen* már összeforrt határozószó, míg a *teljes körűen* még nem.

Úgyhogy lehet, hogy az az egyszerűbb megoldás, hogy azt mondjuk, a *széleskörűen* és a *zártkörű* hagyományosan egybeírandó, a többi esetben pedig követhetjük a szabályt.

---

* A MNY. szerkesztőségéhez a közelmúltban egy helyesírási kérdés is érkezett: „a *teljes körű* kifejezéssel kapcsolatban alkalmazható-e a *széles körű*, *de széleskörűen* összetétel analógiája? Az írásmódra mely nyelvtani szabályok az irányadók?”. A kérdés megválaszolására Mártonfi Attilát kértük fel. – A szerk.